

ЗМІНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ

11 червня 2009 року Верховна рада України прийняла низку Законів, які спрямовані на запобігання, протидію корупції і посилення відповідальності за вчинення корупційних діянь. На зміну Закону України «Про боротьбу з корупцією» було прийнято ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції», який вступить в дію з 1 січня 2010 року, відповідно з цієї дати втратить чинність ЗУ «Про боротьбу з корупцією». Також Верховна рада прийняла ще два закони: ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» та ЗУ «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних діянь», які також вступають в дію з 1 січня наступного року.

Антикорупційна реформа в Україні бере свій початок ще з 2002 року, коли після засідання Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України, було дано доручення розробити проект Закону про засади запобігання і протидії корупції.

12 грудня 2003 року у м. Меріда (Мексиканські Сполучені Штати) Україна підписала Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яка ратифікована ВРУ Законом від 18.10.2006 року. Згідно цієї Конвенції, держави учасниці зобов'язуються посилити заходи щодо запобігання та боротьбою з корупцією, а також міжнародне співробітництво в цій сфері. Приєднавшись до конвенції Україна взяла на себе зобов'язання реформувати своє законодавство в сфері протидії та боротьби з корупцією. Зокрема ввести відповідальність за корупційні діяння в приватноправовій сфері, в наслідок чого суб'єктами корупційних правопорушень стали посадові особи юридичних осіб публічного і приватного права, фізичні особи - підприємці, та інші особи, які не є посадовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

ЗУ «Про засади запобігання та протидії корупції», складається з 7 розділів (30 статей) та Прикінцевих положень (розділ 8), тоді як ЗУ «Про боротьбу з корупцією» лише з 5 розділів, які складаються з 17 статей.

1 Розділ має назву «Загальні положення», і складається з 3 статей. В цьому розділі дано визначання такими поняттям як «близькі особи», «конфлікт інтересів», «корупційне правопорушення», «корупція», чого не було в попередньому законі.

Так під **корупцією в Законі розуміється** використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди

такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей;

корупційне правопорушення - умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 2 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність;

близькі особи - подружжя, діти, батьки, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, усиновлювачі, усиновлені, а також інші особи за умови їх постійного проживання разом із суб'єктом, визначеним у частині першій статті 2 цього Закону, і ведення з ним спільного господарства;

конфлікт інтересів - реальні або такі, що видаються реальними, протиріччя між приватними інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність яких може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень;

неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги матеріального або нематеріального характеру, що їх обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав.

НОВАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття 2 ЗУ «Про засади запобігання та протидії корупції» значно розширює коло суб'єктів, які підлягають відповідальності за корупційні правопорушення. Так, якщо ЗУ «Про боротьбу з корупцією» суб'єктами корупційних правопорушень є особи, уповноважені на виконання функцій держави, до яких відносяться:

- державні службовці,
- Прем'єр-міністр України та інші члени Кабінету Міністрів;
- Народні депутати України; депутати ВР АРК, депутати місцевих рад;
- посадові особи місцевого самоврядування;
- військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань.

Натомість ЗУ «Про засади запобігання та протидії корупції» доповнює цей перелік наступними посадовими особами:

- Президент України;
- Голова Верховної Ради України;
- Голова Служби безпеки України;
- Генеральний прокурор України;
- Голова Національного банку України;
- Голова Рахункової палати;
- Уповноважений ВР з прав людини;
- Голова ВР АРК Крим;
- Голова Ради міністрів АР Крим;
- Судді Конституційного суду України, професійні судді, народні засідателі і присяжні;

- особи рядового і керівного складу органів внутрішніх справ, податкової міліції, державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;

- посадові особи і працівники органів прокуратури, дипломатичної служби, митної служби, державної податкової служби;

- посадові та службові особи інших органів державної влади;

В новому Законі, крім осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування, суб'єктами корупційних правопорушень визнаються особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до них. До таких осіб відносяться:

- посадові особи юридичних осіб публічного права, які одержують заробітну плату із державного чи місцевого бюджету;

- члени окружних/територіальних та дільничних виборчих комісій;

- керівники громадських організацій, які частково фінансуються з державного чи місцевого бюджету;

- помічники-консультанти народних депутатів України та інших виборних осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету;

- особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, експерти, оцінювачі, арбітражні керуючі, незалежні посередники чи члени трудового арбітражу під час розгляду колективних трудових спорів, третейські судді, а також у встановлених законом випадках інші особи);

- особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі іноземної держави, а також інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства);

- посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені);

Новими суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є також особи:

- які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або особи, спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків в юридичних особах, а також фізичні особи - підприємці;

- посадові особи юридичних осіб, фізичні особи - у разі одержання від них особами, зазначеними в пунктах 1-2 частини першої цієї статті, або за участю цих осіб іншими особами неправомірної вигоди; а також

- юридичні особи – у визначених законом випадках. (ЗУ «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних діянь»)

Окрім суб'єктів корупційних правопорушень, новий Закон визначає коло суб'єктів які здійснюють заходи щодо запобігання та протидії корупції. До цих суб'єктів відносяться: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи Прокуратури. Інші органи державної влади здійснюють заходи щодо запобігання та протидії корупції в межах, визначених законами та іншими нормативними актами.

Координацію і контроль за діяльністю органів виконавчої влади щодо запобігання та протидії корупції покладено на Кабінет Міністрів України.

Для здійснення координації діяльності центральних органів виконавчої влади в цій сфері планується створення спеціально уповноваженого центрального органу з питань антикорупційної політики. (Планується що цей орган буде створено на базі Управління по боротьбі з економічними злочинами МВС, і буде називатись антикорупційне бюро.)

Що стосується Спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, які в межах своєї компетенції безпосередньо будуть здійснювати заходи по виявленню, припиненню та розслідуванню корупційних правопорушень, то вини залишились незмінними, до таких органів належать:

- спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю МВС України;
- податкової міліції;
- Служба безпеки України;
- Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Координацію діяльності правоохоронних органів з питань протидії корупції здійснюють в межах наданих повноважень, визначених законами, Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори.

Керівники органів державної влади, юридичних осіб, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного правопорушення чи одержання інформації про вчинення такого правопорушення працівниками відповідних органів державної влади, юридичних осіб зобов'язані в межах своїх повноважень вжити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції.

Другий розділ Закону називається «Заходи щодо запобігання та протидії корупції», який складається з 11 статей.

Під заходами запобігання корупції слід розуміти сукупність організаційних, законодавчо закріплених умов, обмежень за допомогою яких держава намагається звести до мінімуму ризик виникнення і прояву корупції у сфері управління.

Якщо порівнювати обмеження які передбачені ЗУ «Про боротьбу з корупцією» то більшість цих обмежень містяться і ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції, про те розширилось коло суб'єктів, на які вони розповсюджуються.

Особам, зазначених у пунктах 1-3 ч.1 ст. 2 Закону, до яких відносяться і державні службовці, посадові особи органів місцевого самоврядування, а також юридичних осіб публічного права які одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджетів, прокурори, судді, працівники органів внутрішніх та інші, особи, які наділені організаційно розпорядчими та адміністративно-господарським обов'язками в юридичних особах та фізичні особи підприємці забороняється (ст.4 Закону):

1) використовувати своє службове становище з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі:

а) неправомірно сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг, укладанні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти);

б) неправомірно сприяти призначенню на посаду особи, яка не має переваг перед іншими кандидатами на цю посаду;

в) неправомірно втручатися в діяльність інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування або посадових осіб;

г) неправомірно надавати перевагу фізичним або юридичним особам у зв'язку з підготовкою проектів, виданням нормативно-правових актів та прийняттям рішень, затвердженням (погодженням) висновків;

2) займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту, що здійснюються в позаробочий час) безпосередньо або через інших осіб, якщо інше не передбачено законом;

3) входити, у тому числі через інших осіб, до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі, та представляють інтереси держави в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), якщо інше не передбачено законом;

4) відмовляти фізичним або юридичним особам в інформації, надання якої передбачено законом, надавати недостовірну чи не в повному обсязі інформацію.

Обмеження, передбачені пунктами 2-3 частини першої цієї статті, не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), а також на осіб, зазначених у пункті 2 частини першої статті 2 цього Закону.

Серед новел нового Закону передбачено заборону фізичним та юридичним особам здійснювати фінансування органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, у тому числі надавати їм матеріальну та/або нематеріальну допомогу, безоплатно виконувати роботи, надавати послуги, передавати кошти та інше майно, крім випадків, передбачених законами та чинними міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Ще однією новизною у сфері запобігання і протидії корупції стало введення обмежень щодо отримання подарунків особами уповноваженими на виконання функцій держави і органів місцевого самоврядування, у зв'язку з виконанням ними відповідних функцій, зазначеним у пунктах 1-2 частини першої статті 2 цього Закону, серед яких: державні службовці, депутати всіх рівнів, Президент України, прем'єр Міністр України, судді, прокурори, посадові особи юр. осіб публічного права, нотаріуси, члени територіальних та окружних виборчих комісій, аудитори, експерти та іншим, забороняється приймати подарунки, за винятком випадків, передбачених цим Законом та іншими законами.

Дозволяється приймати особисті подарунки, які відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність, за умови, що вартість одного подарунка не перевищує розміру однієї податкової соціальної пільги.(302,50 грн у 2009 році).

Зазначені особи, передають органу державної влади, організації або іншій юридичній особі, де вони працюють, подарунки, одержані під час проведення офіційних заходів, у триденний строк в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Новим у законі є визначення кола суб'єктів, які не можуть мати у своєму підпорядкуванні або бути безпосередньо підпорядкованим у зв'язку з виконанням своїх повноважень близьким особам. До таких суб'єктів належать, особи, передбачені в (п.п. а, в-ж) п.1 (Президент України, Голова ВР, Прем'єр міністр України, Голова СБУ, генпрокурор, держслужбовці, посадові особи місцевого самоврядування, посадові і службові особи інших органів та ін.) та (п.п. а-б) п 2, (посадові особи юр. осіб публічного права, які одержують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджетів; члени окружних/територіальних та дільничних виборчих комісій.) ч.1. ст. 2 Закону «Про засади запобігання і протидії корупції» (Примітка: в ЗУ «Про боротьбу з корупцією» такого обмеження взагалі не було передбачено, воно міститься в ст. 12 ЗУ «Про державну службу»)

Особа зобов'язана повідомити керівництво органу, на посаду в якому вона претендує, про працюючих у цьому органі близьких їй осіб.

У разі виникнення обставин, за яких близькі особи виявились безпосередньо підпорядкованими одна одній, відповідні особи, близькі їм особи вживають заходів щодо усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк. Якщо в даний строк ці обставини добровільно не усунуто, відповідні особи та/або близькі їм особи в місячний строк підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що виключає безпосереднє підпорядкування.

У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває в підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади, крім випадків, передбачених законодавством, що регулює питання доброчесної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування.

Особам, зазначеним вище забороняється брати участь у роботі колегіальних органів під час розгляду питань щодо призначення на посаду близьких їм осіб та в будь-який інший спосіб впливати на прийняття такого рішення.

Новизною є й обмеження щодо осіб, (п. 1- 2 ч.1. ст. 2 Закону) які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, органів місцевого самоврядування, установлені цим Законом (ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції») або іншими законами протягом двох років після звільнення таких осіб з посад або припинення ними в установленому порядку діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, органів місцевого самоврядування, за умови якщо обов'язки цих осіб на новій посаді у приватному секторі безпосередньо пов'язані з функціями, які виконували особи, перебуваючи на попередній посаді.

Законом «Про засади запобігання і протидії корупції» встановлено обмеження щодо юридичних осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення, згідно прийнятого 11 червня 2009 року Закону «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», який вступить у дію з 1 січня 2010 року. Юридичні особи приватного права набувають статусу Суб'єкта відповідальності за корупційні правопорушення, за вчинення від її імені та в її інтересах керівником такої юридичної особи, її засновником, учасником чи іншою уповноваженою самостійно або у співучасті – злочинів, передбачених статтями 209 (Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом), 235-4 (Комерційний підкуп) , 235-5 (Підкуп особи, яка надає публічні послуги), 364 (Зловживання владою або службовими становищем), 368 (одержання хабара), 369 (пропозиція або давання хабара (в ред. з 01.01.2010 р.)), 376 (втручання в діяльність судових органів) Кримінального кодексу України. За вчинення корупційних правопорушень, на юридичних осіб може бути накладено штраф, заборона займатись певним видом діяльності, конфіскація майна та ліквідація юридичної особи.

Органи державної влади або органи місцевого самоврядування, юридичні особи публічного права, юридичні особи, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, не можуть надавати юридичним особам, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення, кошти і майно протягом п'яти років з дня набрання рішенням суду законної сили.

Юридичним особам, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення, протягом п'яти років з дня набрання рішенням суду законної сили забороняється провадити діяльність від імені держави чи будь-яку іншу діяльність з надання державних послуг на договірних засадах.

Кабінет Міністрів України визначає порядок накопичення та оприлюднення інформації про юридичних осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення.

ПЕРЕВІРКА ДАНИХ, АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА, ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ

Серед нововведень ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції» слід також відмітити, що перед прийняттям на роботу осіб, які претендують на зайняття посади, пов'язаної із виконанням функцій держави та або органів місцевого самоврядування проводиться спеціальна перевірка, у тому числі щодо відомостей поданих особисто.

Організація перевірки покладається на керівника органу державної влади, органу місцевого самоврядування, на зайняття посади в якому претендує особа.

До проведення перевірки залучаються спеціально уповноважені органи в сфері протидії корупції, а у разі потреби – інші центральні органи виконавчої влади.

Перевірці підлягають дані щодо притягнення особи до кримінальної відповідальності та відповідальності за корупційні правопорушення, інформацію про доходи, наявність у особи та її близьких корпоративних прав, інформацію про особу, яка претендує на зайняття посади, у тому числі про стан її здоров'я, освіту, наявність наукового ступеня та інше.

Перевірка проводиться виключно за письмовою згодою особи. У разі відсутності такої згоди кандидатура не розглядається. Перевірка проводиться в 15 денний термін. Положення про порядок проведення спеціальної перевірки затверджується Кабміном.

Зберігся в новому законі фінансовий контроль, який полягає у поданні відомостей про майно, доходи, витрати, зобов'язання фінансового характеру, в тому числі і за кордоном. Також особи уповноважені на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування зобов'язані повідомляти податкову службу про відкриття валютного рахунку в іноземному банку.

Особа, яка претендує на зайняття посади, зазначеної в пункті 1 і підпунктах "а"- "г" пункту 2 частини першої статті 2 цього Закону, до призначення або обрання на відповідну посаду подає в установленому законодавством порядку відомості про майно, доходи, зобов'язання фінансового характеру, у тому числі за кордоном.

У разі неподання або подання недостовірних відомостей зазначена особа не може бути призначена (обрана) на відповідну посаду, а призначена особа підлягає звільненню, якщо інше не передбачено Конституцією України.

Одним із засобів, спрямованих на запобігання корупції законодавець бачить у врегулюванні можливості виникнення конфлікту інтересів, тобто реальних або такі, що видаються реальними, протиріччя між приватними інтересами особи та її

службовими повноваженнями, наявність яких може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень; Заходи по недопущенню виникнення конфлікту інтересів повинні вживати особи, передбачені в п.1-2, ч.1, ст. 2 Закону «Про засади запобігання і протидії корупції».

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших видів діяльності, пов'язаних з виконанням функцій держави, органів місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів.

До нововведень закону слід також віднести Антикорупційну експертизу нормативно-правових актів, що можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень.

Порядок і методологія проведення антикорупційної експертизи та порядок оприлюднення її результатів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Результати антикорупційної експертизи підлягають обов'язковому розгляду під час прийняття рішення щодо видання відповідного нормативно-правового акта.

Антикорупційній експертизі підлягають:

- проекти законів України;
- проекти актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади за рішенням відповідно Президента України, Кабінету Міністрів України, зверненням центрального органу виконавчої влади.

За ініціативою фізичних осіб, об'єднань громадян, юридичних осіб може проводитися громадська антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів.

Проведення громадської антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів та оприлюднення її результатів здійснюються за рахунок відповідних фізичних осіб, об'єднань громадян, юридичних осіб або інших джерел, не заборонених законодавством.

Особи, зазначені в пунктах 1-2 частини першої статті 2 цього Закону, зобов'язані вжити заходів щодо недопущення будь-якої можливості виникнення конфлікту інтересів.

Розділ III Закону – «Участь громадськості в заходах щодо запобігання та протидії корупції». Він складається з 3 статей. Положення цього розділу передбачають участь громадян, громадських організацій в заходах щодо запобіганні, виявленні та протидії корупції. Так за громадськістю закріплено право

брати участь у виявленні фактів правопорушень, повідомляти про вчинені правопорушення, запитувати в Органів державної влади інформацію про запобігання корупції, проводити громадську антикорупційну експертизу або замовляти її проведення, проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції. Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції щороку оприлюднюють інформацію про вжиті заходи щодо протидії корупції та про осіб притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення.

Розділ IV Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» - «Відповідальність за корупційні правопорушення» складається з двох статей.

Якщо ЗУ «Про боротьбу з корупцією» передбачав тільки адміністративну відповідальність за вчинення корупційних діянь, якщо його ознаки не містили складу злочину. У новому законі передбачено крім адміністративної та кримінальної відповідальності передбачено також дисциплінарну і цивільно-правову відповідальність.

Дисциплінарна відповідальність за вчинення корупційних правопорушень полягає у звільненні осіб, які вчинили корупційне правопорушення з займаної ними посади. Вона застосовується незалежно від інших видів відповідальності, так само як і цивільно правова відповідальність, яка полягає у відшкодуванні збитків завданих корупційним правопорушенням. Особа, яка вчинила корупційне правопорушення звільняється у триденний строк з моменту набрання рішенням суду законної сили.

Статтею 19 передбачено особливості звільнення з роботи осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

Особа, щодо якої винесено постанову про притягнення як обвинуваченої у вчиненні злочину у сфері службової діяльності або складено протокол про вчинення адміністративного корупційного правопорушення, пов'язаного з порушеннями обмежень, передбачених пунктами 1-3 частини першої статті 4 (використовувати своє службове становище з метою одержання неправомірної вигоди (ст.212-21 КпАП), сприяти призначенню на посаду особи, яка немає переваг перед іншими особами; втручання в діяльність інших органів (212-27 КпАП), зайняття підприємницькою або іншою оплачуваною діяльністю, входження до складу управління підприємства, в т.ч. через підставних осіб (ст. 212-24, 212-25 КпАП) а статтею 5 (обмеження щодо одержання подарунків (ст. 212-32 КпАП) цього Закону, в тому числі в юридичних особах приватного права, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом, до розгляду справи судом, якщо інше не передбачено Конституцією України.

Дострокове припинення повноважень особи на виборній посаді, звільнення особи з посади, що здійснюється Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, звільнення з військової служби військової посадової

особи, яку притягнуто до відповідальності за корупційне правопорушення, проводиться відповідно до законодавства.

Інші особи, яких притягнуто до кримінальної або адміністративної відповідальності за корупційне правопорушення, пов'язане з порушеннями обмежень, передбачених пунктами 1-3 частини першої статті 4, статтею 5 цього Закону, підлягають звільненню з відповідних посад у триденний строк з дня набрання рішенням суду законної сили, якщо інше не передбачено законом.

Про звільнення особи з посади у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, пов'язане з порушеннями обмежень, передбачених пунктами 1-3 частини першої статті 4, статтею 5 цього Закону, керівник органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації у триденний строк письмово повідомляє суд, який постановив обвинувальний вирок або прийняв постанову про накладення адміністративного стягнення за корупційне правопорушення, та спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань державної служби.

З метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного правопорушення, або невиконання вимог цього Закону за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції, за рішенням керівника особи, яка вчинила таке правопорушення, проводиться службове розслідування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Обмеження щодо заборони особі, звільненій із займаної посади у зв'язку з притягненням до відповідальності за корупційне правопорушення, займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, органів місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, встановлюється виключно за вмотивованим рішенням суду, якщо інше не передбачено законом.

Отже, підсумовуючи дисциплінарну відповідальність за вчинення корупційних правопорушень слід впершу чергу відмітити те, що цим законом не передбачено звільнення осіб, які вчинили корупційні правопорушення за порушення вимог фінансового контролю (212-28 КпАП), окрім осіб, які подали неправдиві відомості при призначенні на посаду, і це виявилось після призначення, (ч.3. ст. 3 Закону) але не пізніше одного року з моменту призначення, також за ненадання інформації, або надання недостовірної інформації (ст. 212-26 КпАП), нежиття заходів, щодо запобігання та протидії корупції (212-29 КпАП) та інші.

Розділ V Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» називається «Усунення наслідків корупційних правопорушень». Даний розділ складається з трьох статей, які передбачають відшкодування шкоди, завданої державі в наслідок вчинення корупційного правопорушення (ст. 20 Закону), скасування уповноваженими на те органом або посадовою особою актів, вчинені в наслідок корупційних діянь, визнання таких актів у судовому порядку незаконними, за заявами громадян, юридичних осіб, прокурора, органів державної

влади або місцевого самоврядування. Також передбачене право фізичних і юридичних осіб, які зазнали моральної або майнової шкоди, в наслідок корупційного правопорушення вимагати відшкодування збитків у встановленому законом порядку. (Розроблено Проект Закону Про порядок відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів державної влади або місцевого самоврядування).

Розділи VI та VII Закону називаються відповідно «Контроль і нагляд за виконанням законів у сфері запобігання та протидії корупції» та «Міжнародне співробітництво» які складаються з семи статей. Функціями контролю за виконанням законів у сфері запобігання та протидії корупції наділені: Верховна Рада України, Комітет ВР з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, органи державної влади. Передбачено також громадський контроль та нагляд генеральними прокурором та підпорядкованими йому прокурорами за виконання законів у сфері запобігання і протидії корупції. У розділі Міжнародне співробітництво йдеться про взаємодію нашої держави з іноземними державами, міжнародними організаціями в сфері запобігання і протидії корупції, обмін інформацією, в тому числі з обмеженим доступом. Нормами Закону, як і Конституцією України передбачено, що міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною радою мають вищу юридичну силу в порівнянні з нормами законодавства.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Порівнюючи Закони «Про боротьбу з корупцією» і Закон «Про засади запобігання і протидії корупції» слід відмітити, що у Законі «Про боротьбу з корупцією» адміністративна відповідальність за вчинення корупційних правопорушення, передбачена на підставі раніше прийнятого закону, а в новому законі вона не міститься. Відповідальність за вчинення корупційних правопорушень була включена до КпАП України, та міститься в Главі 15-Б, яка буде включена до КпАП України з 1 січня 2010 року на підставі ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення».

Що стосується порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення за корупційні діяння, то перш за все потрібно відмітити збільшення строку давності, на протязі якого особу може бути притягнуто до адміністративної відповідальності. Якщо в ЗУ «Про боротьбу з корупцією» передбачено шестимісячний строк, з дня вчинення корупційного діяння, то в наслідок змін до ст. 38 КпАП України Адміністративне стягнення може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше одного року з дня його вчинення. Строки направлення протоколу до суду не змінилися, і складають три дні, строки розгляду справи 15 днів, з моменту отримання матеріалів

справи, судом. Зміни до ст. 277 КпАП України передбачають зупинення строків розгляду справи, якщо особа яка притягається до відповідальності за корупційні діяння ухиляється від явки до суду або не може туди з'явитися з поважних причин.

Порівнюючи адміністративну відповідальність за вчинення корупційних діянь на підставі ЗУ «Про боротьбу з корупцією» та на підставі ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», тобто змін до КпАП України, які наберуть чинності з 1 січня 2010 року, слід відмітити, що діяння які визнаються адміністративними правопорушеннями в КпАП значно розширюється і деталізуються. Так якщо в ЗУ «Про боротьбу з корупцією» міститься лише п'ять статей, на підставі яких осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування притягали до адміністративної відповідальності. Натомість в Законі про внесення змін, кількість правопорушень збільшено до тринадцяти, а коло суб'єктів адміністративної відповідальності значно розширено.

Статтею 212-21. КпАП передбачено відповідальність за одержання особою неправомірної вигоди для себе чи іншої особи у розмірі, що не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів громадян (85 грн.).

Під неправомірною вигодою слід розуміти - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги матеріального або нематеріального характеру, що їх обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав.

За вчинення цього діяння передбачена відповідальність у розмірі від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів (850-1700 грн.)

Стаття 212-22 передбачає відповідальність за підкуп. Під підкупом розуміється пропозиція або надання особі неправомірної вигоди (безпосередньо для неї чи для іншої особи) у розмірі що не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів громадян (85 грн.), у тому числі за ціною нижче ринковою. Відповідальність за підкуп передбачена в розмірі від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів (850-1700 грн.)

Статтею 212-23 встановлена відповідальність за незаконне сприяння фізичним і юридичним особам. Під незаконним сприянням слід розуміти сприяння особою з використанням посадового становища фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг, укладенні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти) з метою одержання за це неправомірної вигоди, якщо її розмір не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, за що передбачена відповідальність від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру.

Суб'єктами корупційних адміністративних правопорушень, передбачені статтями 212-21 – 212-23 КпАП України, згідно з приміткою є особи передбачені у п. 1-3 ч.1 ст.2. ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції», а саме: Особи уповноважені на виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування: Президент України, голова ВР та народні депутати, депутати ВР АР Крим, Прем'єр-міністр України та члени кабміну, голова СБУ, голова Нацбанку, Рахункової палати, Генеральний прокурор, держслужбовці, посадові особи місцевого самоврядування, судді, прокурори, військові посадові особи ЗСУ, посадові особи і працівники органів прокуратури, дипломатичної, митної служб, податкової служби, посадові особи інших органів державної влади або місцевого самоврядування.

До суб'єктів відповідальності крім вищеназваних осіб відносяться особи прирівняні до осіб, уповноважених на виконання функцій держави. До них відносяться посадові особи юридичних осіб публічного права, які отримують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджету; члени окружних/територіальних та дільничних виборчих комісій, керівники громадських організацій, які частково фінансуються з державного чи місцевого бюджету; помічники консультанти народних депутатів України та інших виборних осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але отримують заробітну плату за рахунок державного чи місцевого бюджетів; особи які надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, експерти, оцінювачі, третейські судді та інші.);

До суб'єктів відповідальності закон також відносить:

- посадові особи іноземних держав та міжнародних організацій;
- особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або особи, спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків в юридичних особах, а також фізичні особи – підприємці, тобто віднині посадові особи юридичних приватного права теж являються суб'єктами корупційних правопорушень, і також можуть бути притягнуті до відповідальності за одержання неправомірної вигоди.

Стаття 212-24 КпАП передбачає відповідальність за порушення обмежень щодо зайняття підприємницькою діяльністю та вимог щодо сумісництва. Здійснення особою безпосередньо або через посередників чи інших осіб підприємницької діяльності, а так само виконання ним роботи за сумісництвом (крім викладацької, наукової, творчої роботи або медичної практики у позаробочий час), що тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманої винагороди від підприємницької діяльності чи роботи за сумісництвом.

Стаття 212-25 – «Незаконне входження до складу правління чи інших керівних органів суб'єктів господарювання». З об'єктивної сторони діяння характеризується незаконним входженням особи безпосередньо або через представника чи підставних осіб до складу органу управління або наглядової ради підприємства чи організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків безпосереднього виконання функцій з управління акціями (частками, паями), що належать державі, або представництво інтересів держави в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), якщо інше не передбачено законом, тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Суб'єктами корупційних адміністративних правопорушень, передбачених статтями 212-24, 212-25 є особи уповноважені на виконання на виконання функцій держави, передбачені п.1, ч.1, ст. 2 ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції», за винятком народних засідателів і присяжних. Також дане обмеження не стосується депутатів ВР АР Крим, депутатів місцевих рад, крім тих, які здійснюють свої повноваження на постійній основі.

Стаття 212-26 передбачає відповідальність за ненадання інформації або надання недостовірної чи неповної інформації. Неправомірна відмова особи у наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у разі якщо така інформація підлягає наданню на запит фізичної або юридичної особи відповідно до законів України "Про інформацію" або "Про звернення громадян", -

тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі діяння, вчинені щодо запитів правоохоронних органів, Рахункової палати, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Діяння, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони були пов'язані з приховуванням адміністративних правопорушень, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Суб'єктом корупційного адміністративного правопорушення у цій статті є особи, визначені в пунктах 1 і 2 частини першої статті 2 Закону України "Про засади запобігання та протидії корупції", за винятком народних засідателів і присяжних.

За неправомірне втручання в діяльність державних органів, підприємств, установ і організацій передбачена відповідальність згідно зі статтею 212-27.

Неправомірне втручання особи з використанням посадового становища в діяльність державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування або посадових осіб з метою перешкодження виконанню ними своїх повноважень - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Суб'єкти цього правопорушення є особи, визначені п. 1-3, ч.1. ст.2 ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції» (примітка ст.212-21 КпАП).

За порушення вимог фінансового контролю (стаття 212-28 КпАП), тобто в порушенні особою, встановлених законодавством вимог, щодо про подачі відомостей про доходи і зобов'язання фінансового характеру передбачена відповідальність у вигляді штрафу від 10-25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Суб'єктами цього адміністративного правопорушення є особи, передбачені п. 1-2 (а-г) ч.1 ст. 2 Закону України "Про засади запобігання та протидії корупції".

За невиконання заходів щодо запобігання і протидії корупції уповноваженими на те особами, статтею 212-29 передбачена відповідальність у вигляді штрафу в розмірі від 50-125 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (850-2125 грн.). З об'єктивної сторони діяння, передбачене ст. 212-29 полягає у бездіяльності осіб, які в силу своїх посадових обов'язків зобов'язані вчинити певні дії.

Суб'єкти цього корупційного адміністративного правопорушення в Законі не визначені, але очевидно що під ними слід розуміти осіб передбачених ст. 3 ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції».

Статтею 212-30 КпАП України встановлено адміністративну відповідальність за порушення встановленого законодавством порядку фінансування політичних партій та виборчих кампаній в органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Порушення порядку фінансування політичних партій чи виборчих компаній може полягати у незаконному фінансуванні їх з державного чи місцевого бюджету, фінансування іноземцями та особами без громадянства та інші порушення, передбачені законодавством.

тягне за собою накладення штрафу від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 212-31. Незаконне використання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням посадових повноважень.

Незаконне використання особою інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням посадових повноважень, тобто інформацію, яка є конфіденційною (дані про респондентів, про результати їх фінансово-господарської діяльності). Під незаконним використанням слід розуміти протиправне надання такої інформації

іншим особам, підприємствам, організаціям або використанню в інших власних цілях всупереч закону.

Таке порушення тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 212-32. Незаконне одержання подарунка (дарунка).

Одержання особою особистого подарунка (дарунка) на порушення вимог закону - тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка (дарунка).

Статтею 5 ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції» передбачає обмеження щодо отримання подарунків, а саме заборона приймати подарунки особами у зв'язку з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, окрім особистих подарунків, вартістю яка перевищує одну податкову соціальної пільги (приблизно 940 грн.) або не передання особою подарунків одержаних під час проведення офіційних заходів у 3 денний термін органу державної влади чи установі де вона працює. Порушення цих обмежень буде містити склад корупційного адміністративного правопорушення.

Стаття 212-33. Порушення вимог щодо декларування особистих інтересів.

Неподання особою у випадках, передбачених законодавством, відомостей про наявність особистих інтересів чи обставин, що можуть призвести до невиконання чи неналежного виконання нею своїх посадових обов'язків, - тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян".

В статті 12 ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції» зазначено, що особи передбачені п. 1-2 ст 2 цього Закону зобов'язані вживати заходів щодо недопущення виникнення конфліктів інтересів. Проте, ця стаття не визначає кола осіб, які повинні декларувати особисті інтереси. Інше чинне законодавство поки що також.